

KAKO POVEZATI NOSILCE VARSTVA PRED SNEŽNIMI PLAZOVI

How to Connect the Bearers of Avalanche Security in Slovenia

Pavle Šegula*

Povzetek

Organizirano varstvo pred snežnimi plazovi v Sloveniji se je, z izjemo Gorske reševalne službe (GRS), ki rešuje zasute že od leta 1912, oblikovalo v glavnem po drugi svetovni vojni. V uvodnem delu prispevka so naštetih glavni dejavniki varstva - komisije in službe ter nosilci vzgoje o snegu in plazovih. V zadnjih štirih desetletjih so posamezni dejavniki prešli obdobja razvoja, vzponov, a tudi stagnacij. V nadaljevanju sledi predlog za ustanovitev povezovalne republiške komisije in kratek oris njenih nalog.

Abstract

The article presents the main factors and bearers of avalanche security and the promoters of snow- and avalanche-related knowledge in Slovenia since 1912, particularly in the 1960's and afterwards. The author describes their tasks, sums up their development, ups and downs, and calls attention to the current lack of cooperation among them. The author concludes with a proposal for the formation of a coordination commission on the state level, indicating the main tasks of the commission in enhancing the efficacy and mutual transfer of knowledge between existing security bodies.

Uvod

O snežnih plazovih in posledicah njihovega delovanja ter načinah in organiziranosti varstva pred njimi smo pisali v skoraj vseh dosedanjih zvezkih Ujme in predstavili tudi tuje zgledne. Opisano in potrjeno s podatki o nesrečah v preteklosti je bilo, da Slovenija sicer ne spada med države s stalnim večjim številom mrtvih, poškodovanih in zasutih in večjo materialno škodo, nevarnost pa vendar obstaja. Javlja se z redkimi večjimi občasnimi nesrečami in pogostejšimi nesrečami posameznikov, tu in tam pa tudi z občutnejšo škodo na žičnicah, planinskih objektih in prometnicah. Dovolj, da nevarnosti ne smemo zanemariti. Opremljeni in pripravljeni moramo biti prav tako kot v evropskih alpskih deželah in drugod po svetu.

V Sloveniji je šest dejavnikov oziroma organizacij, ki se ali so se bolj ali manj intenzivno, ljubiteljsko ali poklicno ukvarjale z reševanjem, opozarjanjem, preventivnimi raziskavami in posegi v prostor: Podkomisija za reševanje iz plazov GRS (KRP GRS) pri Planinski zvezi Slovenije, Geografski inštitut A. Melika, Služba za sneg in plazove hidrometeorološkega zavoda RS (SSP HMZ), Komisija za snežne plazove pri Ministrstvu za okolje in prostor RS (KSP-MOP), Podjetje za urejanje hudournikov (PUH) in Štab Civilne zaščite Republike Slovenije (ŠCZ RS). Dodatno lahko navedemo vsaj še osem organizacij, ki imajo ali bi vsaj morale imeti v svojem delovnem programu neposredno ali posredno tudi vzgojo s področja osnov vede o snegu in plazovih: kadrovske komisije Planinske zveze Slovenije (PZS), Združenje gorskih vodnikov Slovenije (ZGVS), Združenje vaditeljev, učiteljev in trenerjev smučanja pri Smučarski zvezi Slovenije (ZVUTS), Ljudska univerza v Škofji Loki (LU ŠL) s predavanji za delavce na žičnicah, Univerza v Ljubljani z ustreznimi predmetniki na fakultetah, ki šolajo bodoče gozdarje, učitelje telesne vzgoje, geografe in meteorologe (UNIVERZA LJ), Gorska šola Slovenske vojske (GŠ SV) in Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (MNZ) s programom, po katerem se šolajo pripadniki Gorske policije.

Ob pogledu na ta seznam se vprašamo, v kolikšni meri so nosilci med seboj povezani in kako so usklajene njihove akcije ter programi.

Dosedanje izkušnje

Znano je, da je za iskanje in reševanje zasutih od ustanovitve naprej skrbela GRS. Ob večjih katastrofah, kot so bile zasutje smučarjev pod Storžičem leta 1939, snežna ujma februarja 1952 na Tolminskem, pustošenje plazov na trasi žičnic ATC Bovec pod Malim Skednjem in Prestreljenikom marca 1975, nesreča dijakov poklicne šole ISKRE januarja 1977 na Zelenici in gotovo še kje in kdaj, so ji priskočili na pomoč tudi nekdanja JLA, kasneje pa Slovenska vojska (SV), pripadniki CZ, gasilci in še kdo.

V šestdesetih letih so bile v Sloveniji pod nekoliko drugačnimi imeni ustanovljene že navedene KRP GRS, KSP MOP, SSP HMZ, katerih program obsega iskanje in reševanje zasutih, namerno proženje snežnih plazov, trajno varstvo in zaščito ogroženih območij in opozarjanje pred snežnimi plazovi. Člani obeh komisij smo bili z redkimi izjemami isti, njun zelo aktiven član je bil tudi tedanji vodja SSP HMZ.

Takšna »personalna unija« praviloma ni dobra, vendar druge možnosti ni bilo, saj ljudi, ki so se zanimali za snežne plazove, ni bilo na pretek niti med amaterji, med strokovnjaki pa še manj. Vendar je imelo skupno reševanje problematike tudi dobre plati. Člani smo se redno sestajali, izmenjavali izkušnje, se podajali na ogledne plaznice, sistematično spremljali dogajanje in novosti v svetu, znanje, literaturo, zbirali vzgojne materiale, organizirali in uvajali nove načine varstva, pritiskali na oblasti, da bi se hitreje uvajalo varstvo, sodelovali z JLA, TO in CZ in kasneje SV, ki so veliko pripomogle k varnosti. V sodelovanju s CZ nam je uspelo ustanoviti nekaj občinskih komisij za varstvo pred plazovi (Tržič, Bovec, Tolmin idr.).

Skratka, vsi smo bili seznanjeni z vsem, si pomagali in usklajevali akcije, znanje, nenazadnje tudi izrazoslovje.

Po letu 1989 so se stvari precej spremenile. KSP MVO se je glede na kadre in novo vodstvo ustoličila pri Podjetju za urejanje hudournikov; sestaja se zelo redko, člani se občasno srečamo po opravih (zlasti pri ogledih na terenu za katastrofe snežnih plazov in za pripravo lokacijskih in gradbenih soglasij). Komisija ima pri izdajanju odločb oziroma soglasij težave pri Upravi za varstvo narave MOP.

Po upokojitvi prvega vodje SSP HMZ slednja ni več osebno povezana s KRP GRS. Brez zaledja le s težavo rešuje

* Suška cesta 34, Škofja Loka

probleme zaradi pomanjkanja ustreznih opazovalcev, delo opravlja še vedno brez podpore računalniških programov, s katerimi so bogato opremljene vse njene vrstnice v Evropi in drugod po svetu. Dejstvo, da ti omogočajo zanesljivejše opozarjanje ter hkrati hiter dostop do zbranih podatkov, doslej še ni pripomoglo k njihovi uvedbi v Sloveniji.

Nenazadnje so se zaradi statutarnih sprememb in drugih razlogov spremenile tudi razmere v KRP GRS, ki je postala nekakšen dvojni odsek za plazovne pse GRS. Snovalci statuta GRS so pač imeli pred očmi dejstvo, da GRS ni študijsko, ampak operativno telo. S tega vidika je najpomembnejše reševanje, globlje znanje o snegu in plazovih, ki se hitro zanemari in pozablja, pa je drugotnega pomena. Po osamosvojitvi Slovenije, pripravljanju in sprejemanju novih zakonov (vojska, žičnice, vode) je obviselo v zraku tudi šolanje minerjev snežnih plazov, ki je, pretežno s kadri iz vrst GRS, zadnja leta v pristojnosti CZ. Minerji že nekaj časa niso obnovili in preverjali znanja in ta hip nimajo pooblastil za opravljanje nalog. Podobno in še bolj so se zapletle stvari v zvezi z občinskimi komisijami za plazove, katerih se ponekod otepajo in bi jih - kakopak zaradi prelaganja odgovornosti - najraje obesili kar na pleča GRS.

Da ne bom po nepotrebnem tratil prostora na straneh Ujme, naj sklenem z ugotovitvijo, da se je na področju varstva v zadnjih desetih letih precej stvari spremenilo. Dobili smo kataster plazov, protiplazno zagradbo na Mežakli, ubranili smo dneve varstva pred plazovi, prodrli med žičničarje, dobili šestjezični razlagalni slovar o snegu in plazovih in drugo literaturo. Marsikaj, zlasti redno medsebojno povezavo, strumnost pri delu, usklajevanje dejavnosti, značaj in kadrovska zasedba nekaterih teles varstva pa grdo zanamarili.

Predlog za ustanovitev republiške komisije za plazove (KSP RS)

Predloge sem strnil v tri točke:

1. Na ravni republike naj se ustanovi Komisija za snežne plazove, v kateri naj bodo predstavniki vseh ključnih dejavnikov varstva. Srečujejo naj se redno, vsaj enkrat na mesec skozi vse leto. Glavne naloge komisije naj bodo:

- spremljanje varstva pred snežnimi plazovi v Sloveniji in ukrepanje, ko bi to terjale kakovost, učinkovitost in ažurnost dejavnikov varstva;
  - spremljanje obstoječih virov znanja, literature, filmov, videoposnetkov, diapozitivov, informacij z interneta in drugih ter uvajanje novosti in znanja v naš prostor;
  - sodelovanje z domačimi in mednarodnimi strokovnjaki in organizacijami s področja reševanja in varstva ter vede o snegu in plazovih;
  - skrb za posodabljanje zakonov, predpisov in navodil s tega področja.
2. Skrb, da se v povezavi z vsemi dejavniki vzgoje s področja vede o snegu in plazovih, ustrezno ravni uporabnikov znanja, zagotavlja enotnost doktrine in vzgoje ter sproti skrbi za uvajanje slovenskih izrazov.
  3. Skrb za pospešeno reševanje problematike, pristojnosti in izvajanja umetnega proženja snežnih plazov ter ustanovitev občinskih komisij za varstvo pred snežnimi plazovi.

Sklepne misli

Predlagam, da se z ustanovitvijo komisije ne odlašajo. Menim, da bi komisijo kot častno in prostovoljno delovno telo že v letu 2001 ustanovil ŠCZ RS ali Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje (URSZR). Podrobnosti glede dela naj določijo ustanovitelj in člani ob ustanovitvi komisije. Verjetno bi ne bilo odveč ustanoviti podobno telo, ki bi se ukvarjalo z zemeljskimi plazovi.